

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૮] ૧૪ એસ.સી.આર. ૧૧૮૧

ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

રાજેશ્વર શર્મા અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૮૮૫ / ૨૦૧૮)

ડિસેમ્બર ૦૭, ૨૦૧૮

[ડૉ. ધનંજય વાય. ચંદ્રચૂડ અને એમ. આર. શાહ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ગ્રાહક સુરક્ષા - વીમા પોલિસી - વીમાદાતાને જવાબદારીમાંથી મુક્તિ
આપતી અપવાદ કલમ - ક્યારે લાગુ પડે - મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને
વીમાધારકની માલિકીની ઇમારતનો આગળનો ભાગ તોડી પાડ્યો -
વીમાધારકનો દાવો કે તે જગ્યામાં સેનિટરીવેરનો વ્યવસાય ચલાવતો હતો અને
તોડી પાડવાના પરિણામે તેને રૂ. ૧૮.૫૫ લાખનું નુકસાન થયું હતું -

વીમાદાતાએ વીમાધારક દ્વારા મેળવેલી વીમા પોલિસી પરના દાવા સામે વાંધો ઉઠાવ્યો જેમાં "સરકાર અથવા કોઈપણ કાયદેસર સત્તામંડળના આદેશથી" થયેલા મિલકતના વિનાશથી ઉદ્ભવતા નુકસાન માટે વીમાદાતાને જવાબદારીમાંથી મુક્તિ આપતો અપવાદ સમાવિષ્ટ હતો – રાજ્ય કમિશન દ્વારા દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો – હાઈકોર્ટ દ્વારા તેની પુષ્ટિ કરવામાં આવી – અપીલ પર, હેરવ્યું: વીમા પોલિસીની કલમ ૫ માં અપવાદ સમાવિષ્ટ છે, જ્યાં મિલકતનો વિનાશ "સરકાર અથવા કોઈપણ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી" થયો હોય – "ના આદેશથી" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ સરકાર અથવા કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળની સત્તા હેઠળ થાય છે – મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ખરેખર કાયદેસર રીતે રચાયેલું સત્તામંડળ છે, જે ૨૦૦૦ ના અધિનિયમ હેઠળ વૈધાનિક સત્તામંડળ છે – તોડી પાડવાની કાર્યવાહી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી તે અંગે કોઈ વિવાદ નથી – તેથી જે આધારે દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો તે મૂળભૂત રીતે ક્ષતિપૂર્ણ હતો – વિનાશ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી થયો હોવાથી વીમા પોલિસી હેઠળનો અપવાદ લાગુ પડ્યો હતો – હાઈકોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે – રાજ્ય કમિશન સમક્ષ વીમાધારક દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે છે – જમ્મુ અને કાશ્મીર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટ ૨૦૦૦ – કલમ ૨૨૯.

અપીલોનો નિકાલ કરતા, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની સત્તા હેઠળ તોડી પાડવાની કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી તે હકીકત વિશે કોઈ વિવાદ ન હતો. ગ્રાહક ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા કથનો દર્શાવે છે તેમ, વીમાધારકે એ આધાર પર આગળ વધ્યા હતા કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને તોડી પાડવાનું કામ કર્યું હતું. હકીકતલક્ષી સ્થિતિ વિશે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં કારણ કે વાસ્તવમાં વીમાધારકે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની કાર્યવાહીને પડકારવા સહિતની વિવિધ દાદ માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો. તેથી જે આધારે દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો તે મૂળભૂત રીતે ક્ષતિપૂર્ણ છે. [ફકરો ૧૧] [૧૧૮૭-ઈ-એફ]

૧.૨ વીમા પોલિસીની કલમ ૫ માં અપવાદ સમાવિષ્ટ છે, જ્યાં મિલકતનો વિનાશ "સરકાર અથવા કોઈપણ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી" થયો હોય. "ના આદેશથી" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ સરકાર અથવા કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળની સત્તા હેઠળ થાય છે. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ખરેખર કાયદેસર રીતે રચાયેલું સત્તામંડળ છે, જે જમ્મુ અને કાશ્મીર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૨૦૦૦ હેઠળ વૈધાનિક સત્તામંડળ છે તે સ્થિતિ વિશે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં. રેકૉર્ડ પરથી તેમજ રાજ્ય કમિશન સમક્ષના લખાણો પરથી એ મૂળભૂત સ્થિતિ વિશે કોઈ વિવાદ નથી કે તોડી પાડવાનું કામ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી વિનાશ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી થયો હતો. એકવાર આ સ્થિતિ હોય પછી વીમા પોલિસી હેઠળનો અપવાદ લાગુ પડ્યો હતો તે બાબતે કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં. [ફકરો ૧૪] [૧૧૮૮-ઈ-જી]

૧.૩ રાજ્ય કમિશન અને હાઇકોર્ટ બંને વીમા પોલિસી હેઠળનો દાવો મંજૂર કરવામાં ભૂલ ભરેલા હતા. હાઇકોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો જેણે રાજ્ય ગ્રાહક તકરાર નિવારણ કમિશનના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરી છે તે રદ કરવામાં આવે છે. રાજ્ય કમિશન સમક્ષ વીમાધારક દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે છે. [ફકરો ૧૬] [૧૧૮૧-બી-ડી]

નેશનલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની વિરુદ્ધ ઇરશાદ (૨૦૦૭) ૪ એસસીસી ૧૦૫: [૨૦૦૭] ૨ એસસીઆર ૧૦૧૪ - નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. કોર્નિશ વિરુદ્ધ એક્સિડન્ટ ઇન્સ્યોરન્સ કું. લિ. (૧૮૮૯) ૨૩ ક્યુ.બી.ડી. ૪૫૩, ૪૫૬; ઇમ્પેક્ટ ફંડિંગ સોલ્યુશન્સ લિ. વિરુદ્ધ બેરિંગ્ટન સપોર્ટ સર્વિસિસ લિ. [૨૦૧૬] યુકેએસસી ૫૭; કોડેન એન્ડ કોડેન વિરુદ્ધ ક્યુબીઈ ઇન્સ્યોરન્સ (યુરોપ) લિ. ક્યુસી: [૨૦૧૭] ઇડબલ્યુએચસી ૨૫૯૭ (કોમ) - નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

એ.ડબલ્યુ. બેકર વેલ્ફોર્ડ: ધ લો રિલેટીંગ ટુ એક્સિડેન્ટલ ઇન્સ્યોરન્સ (બટરવર્થ એન્ડ કું., ૧૯૨૩) પૃષ્ઠ ૧૨૬ - નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. ચુકાદા સંદર્ભ:

[૨૦૦૭] ૨ એસસીઆર ૧૦૧૪ નો ફકરા ૧૦ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

સિવિલ અપીલીય હકુમત: સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૮૮૫ / ૨૦૧૮. સીઆઈએમએ નં. ૨૪૯ / ૨૦૧૫ માં જન્મુ ખાતે જે એન્ડ કે ની હાઇકોર્ટના તા.

૨૮.૦૭.૨૦૧૬ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

સાથે

સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૮૮૬ / ૨૦૧૮.

અપીલકર્તા તરફથી મનોજ કે. મિશ્રા, સુશ્રી અવંતિકા મનોહર, પ્રશાંત કુમાર અને સુશ્રી પારુલ પ્રધાન, એડવોકેટ્સ.

સામાવાળા તરફથી જયંત ભૂષણ, પરિષ્ઠ એડવોકેટ, જગદેવ સિંહ, મનોજ કે. મિશ્રા, જ્યોતિ મિશ્રા, સુકુમાર, ઉમેશ દુબે, સચિન સૈની, મનોજ કે. મિશ્રા, એમ. શોએબ આલમ, ઉજ્જવલ સિંહ અને મોજાહિદ કરીમ ખાન, એડવોકેટ્સ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ ડૉ. ધનંજય વાય. ચંદ્રચૂડ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. સિવિલ અપીલ @ એસએલપી(સી)@સીસી ૫૧૨૭ / ૨૦૧૭ માં વિલંબ માફ કરવામાં આવે છે.

૨. આ અપીલો જમ્મુ અને કાશ્મીર હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચના તા. ૨૮ જુલાઈ ૨૦૧૬ ના ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવે છે. હાઇકોર્ટે જમ્મુ અને કાશ્મીર ગ્રાહક તકરાર નિવારણ કમિશનના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરી છે જેના દ્વારા રૂ. ૧૭.૨૮ લાખની રકમનો વીમા દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. વીમાદાતા ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ, હાઇકોર્ટ સમક્ષ રાજ્ય કમિશનના નિર્ણય સામેના

પોતાના પડકારમાં નિષ્ફળ ગઈ હતી. વ્યાજ મંજૂર કરવા માટે વીમાધારક દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલા કોસ-ઓબ્જેક્શન્સ પણ ફગાવી દેવામાં આવ્યા હતા. તેથી, બે અપીલો છે: એક વીમાદાતા દ્વારા અને બીજી વીમાધારક દ્વારા, હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે.

[૧ "રાજ્ય કમિશન"]

૩. રાજ્ય કમિશન સમક્ષ વીમાધારકનો દાવો એવો હતો કે તે અખનૂર રોડ, જમ્મુ ખાતે આવેલી પટેલ હાઉસ તરીકે ઓળખાતી ઈમારત ધરાવે છે. વીમાધારકે દાવો કર્યો હતો કે આ ઈમારતનું બાંધકામ ૧૯૮૪ માં નગરપાલિકાની યોગ્ય પરવાનગીથી કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૯૩ માં, નગરપાલિકાની પરવાનગીથી વધારાનું બાંધકામ કરવામાં આવ્યું હોવાનું કથન છે. વીમાધારકના જણાવ્યા મુજબ, જમ્મુ અને કાશ્મીર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટ ૨૦૦૦ ની કલમ ૨૨૯ હેઠળ જારી કરાયેલી નોટિસ પર, તેણે જમ્મુ અને કાશ્મીર સ્પેશિયલ ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કર્યો હતો જેણે ૧૯૯૬ માં ઉલ્લંઘનનું સમાધાન (કમ્પાઉન્ડ) કર્યું હતું. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને તોડી પાડવાની ઝુંબેશ શરૂ કરી હતી. પોતાની મિલકત સામે કાર્યવાહીની આશંકા રાખીને, વીમાધારકે ફર્સ્ટ સિવિલ સબઓર્ડિનેટ જજ, મ્યુનિસિપલ મેજિસ્ટ્રેટ, જમ્મુની કોર્ટમાં દાવો દાખલ કર્યો હતો જ્યાં કાયદા અનુસાર સિવાય કોર્પોરેશનને આગળ વધતા રોકતો વચગાળાનો મનાઈદુકમ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને ઈમારતનો આગળનો ભાગ તોડી પાડ્યો હતો. વીમાધારક તે જગ્યામાં સેનિટરી

વેરનો વ્યવસાય ચલાવતો હતો. તોડી પાડવાના પરિણામે, વીમાધારકે દાવો કર્યો હતો કે તેને રૂ. ૧૯.૫૫ લાખનું નુકસાન થયું છે.

૪. રાજ્ય કમિશન સમક્ષનો દાવો વીમાધારક દ્વારા મેળવવામાં આવેલી વીમા પોલિસી પર આધારિત હતો. વીમા પોલિસીમાં નીચે મુજબનો અપવાદ સમાવિષ્ટ હતો:

"V. હુલ્લડ, હડતાળ, દૂષિત અને આતંકવાદ નુકસાન: વીમો લીધેલ મિલકતને બાહ્ય હિંસક માધ્યમો દ્વારા સીધા થયેલ શારીરિક નુકસાન અથવા વિનાશ પરંતુ નીચેના કારણોસર થયેલા નુકસાનને બાદ કરતાં:—
એ) XXXX

બી) સરકાર અથવા કોઈપણ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી જમી, કબજો લેવા, હસ્તગત કરવા અથવા વિનાશના પરિણામે કાયમી અથવા કામચલાઉ બેદખલી."

ઉપરોક્ત અપવાદ પર આધાર રાખીને, વીમા કંપનીએ એ આધારે દાવો નકારી કાઢ્યો કે તોડી પાડવાની કાર્યવાહી નગરપાલિકા સત્તાવાળાઓ દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તેથી તે કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી થઈ હતી.

૫. રાજ્ય કમિશને વીમા પોલિસી હેઠળ રૂ. ૧૭.૨૮ લાખની રકમનો દાવો મંજૂર કર્યો. રૂ. ૧૦,૦૦૦/- નો મુકદ્દમા ખર્ચ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. રાજ્ય કમિશને એવો અભિપ્રાય આપ્યો કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા પસાર કરવામાં

આવેલ તોડી પાડવાનો હુકમ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો ન હતો અને તેની ગેરહાજરીમાં અપવાદ કાર્ય કરશે નહીં. અપીલમાં, હાઇકોર્ટે રાજ્ય કમિશનના ઢ્રષ્ટિકોણની પુષ્ટિ કરી, એવું ઠરાવીને કે વીમાદાતા માટે રેકૉર્ડ પર કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના હુકમો મૂકીને જેના દ્વારા તોડી પાડવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો, વીમા પોલિસીમાં સમાવિષ્ટ અપવાદ આકર્ષાય છે તે સ્થાપિત કરવું અનિવાર્ય હતું. રાજ્ય કમિશનના મતની પુષ્ટિ કરતા, હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું કે રેકૉર્ડ પર આવો હુકમ રજૂ કરવામાં ન આવ્યો હોવાથી, વીમા કંપની વીમાધારકને થયેલા નુકસાનનું વળતર આપવા માટે જવાબદાર છે.

૬. રાજ્ય કમિશન દ્વારા ફરિયાદ જે મુખ્ય આધારે મંજૂર કરવામાં આવી હતી તેને આ કાર્યવાહીમાં પ્રસ્નાસ્પદ કરવામાં આવી છે. વીમા કંપનીએ રજૂઆત કરી છે કે તોડી પાડવાનું કામ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું તે હકીકત વિવાદમાં ન હતી. આ રજૂઆતને સમર્થન આપવા માટે, વીમાદાતા ગ્રાહક ફરિયાદમાં સમાવિષ્ટ કથનો પર આધાર રાખે છે જે નીચે ઉદ્ઘૂત કરવામાં આવ્યા છે:

"૫) કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની રચના પછી, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને દબાણો અને ગેરકાયદે બાંધકામો દૂર કરવા માટે તોડી પાડવાની ઝુંબેશ શરૂ કરી હતી.

૬)

.....

૭) કે કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલ મનાઈહુકમ છતાં, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને

ઇમારતનો આગળનો ભાગ તોડી પાડ્યો હતો જે એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા ૧૮.૦૪.૨૦૦૩ ના રોજ યોગ્ય રીતે સમાધાન કરવામાં આવ્યો હતો, કોર્ટના હુકમનું ઉલ્લંઘન કરીને અને બાંધકામોનું સમાધાન કરતા અગાઉ પસાર કરાયેલા હુકમનું પણ ઉલ્લંઘન કરીને.

૮)

૯)

૧૦) કે મ્યુનિસિપલ કમિશનર, જમ્મુએ કોઈપણ સત્તા વિના અને કાયદો પોતાના હાથમાં લઈને તા. ૧૦.૦૪.૨૦૦૩ ના કોર્ટના હુકમનું ઉલ્લંઘન કરીને ઇમારતનો આગળનો ભાગ તોડી પાડ્યો હતો અને ફરિયાદીઓને કોઈપણ નોટિસ આપ્યા વિના કેબિન ફિટિંગ, ડિસ્પ્લે આઈટમ્સ, ઇલેક્ટ્રિક સિસ્ટમ્સ વગેરેને સંપૂર્ણપણે નુકસાન પહોંચાડ્યું હતું, જેના કારણે રૂ. ૧૯,૫૫,૯૪૬/- નું નુકસાન થયું હતું જેનો અંદાજ નિવૃત્ત એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર અને મૂલ્યાંકનકાર શ્રી કે. આર. શર્મા દ્વારા યોગ્ય નિરીક્ષણ પછી તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. ફર્નિચર અને ફિક્સચર વગેરે સહિત ઇમારત અને સામગ્રીનો સામાવાળા દ્વારા રૂ. ૧,૨૩,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ માટે વીમો લેવામાં આવ્યો હતો જેના માટે સામાવાળા દ્વારા તા. ૦૩.૦૫.૨૦૦૨ થી મધ્યરાત્રિ ૦૨.૦૫.૨૦૦૩ સુધીના સમયગાળા માટે પોલિસી નં. ૩૫૦૭૦૦/૧૧/૦૨/૦૦૧૧૯ હેઠળ વીમા કવર જારી કરવામાં આવ્યા હતા. અંદાજની નકલ બિડેલ છે.

૧૧) કે કમિશનર, મ્યુનિસિપાલિટી અને એક્ઝિક્યુટિવ ઓફિસરે સરકાર

પ્રત્યે પોતાની વફાદારી દર્શાવવા માટે કોર્ટના હુકમનું ઉલ્લંઘન કરીને અને પૂરેપૂરી જાણ હોવા છતાં કે ફરિયાદીઓ જમીનના માલિકો છે, ૧૮.૦૪.૨૦૦૩ ના રોજ ઇમારતનો આગળનો ભાગ તોડી પાડ્યો હતો જેનાથી રૂ. ૧૯,૫૫,૮૪૬/- નું કુલ નુકસાન થયું હતું. આ ઉપરાંત, ઇમારતને થયેલા નુકસાનને કારણે, ભોંયરું બિનઉપયોગી બની ગયું છે અને તેને તોડી પાડવું પડશે જેનાથી ફરિયાદીઓને રૂ. ૬,૧૫,૪૨૨/- નું વધુ નુકસાન થશે અને ફરિયાદીઓ જ્યારે પણ ભોંયરું તોડી પાડવામાં આવશે ત્યારે સદરહુ રકમનો દાવો કરવાનો પોતાનો અધિકાર અનામત રાખે છે."

૭. આ કાર્યવાહીમાં દાખલ કરાયેલી પોતાની સોગંદનામાવાળી કેફિયતમાં, જમ્મુ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના કમિશનરે જણાવ્યું છે કે ફૂટપાથ, શેરીઓ અને ગટરો સહિતની જાહેર જગ્યાઓ પરના દબાણો/પ્રોજેક્શન્સ દૂર કરવા માટે, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને 'કાશ્મીર ટાઈમ્સ' અને 'ડેઈલી એક્સપ્રેસ' ની દૈનિક આવૃત્તિઓમાં ૨૫ જાન્યુઆરી ૨૦૦૩ ના રોજ જાહેર નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરી હતી. આ નોટિસમાં પ્રોજેક્શન્સ, પ્લેટફોર્મ્સ અને દબાણો કે જે જમ્મુ માસ્ટર પ્લાન અને પ્રિવેન્શન ઓફ રિબન ડેવલપમેન્ટ એક્ટ ૧૯૫૩ દ્વારા નિર્ધારિત બિલ્ડિંગ લાઈનને અનુરૂપ ન હતા તેને દૂર કરવા અપીલ કરવામાં આવી હતી. જાહેર નોટિસમાં નિર્ધારિત સમયગાળો ૩૧ જાન્યુઆરી ૨૦૧૩ [૨૦૦૩] ના રોજ સમાપ્ત થયા પછી, જ્યાં દબાણો હતા તેવા વિસ્તારોમાં સીમાંકન કરવામાં આવ્યું હતું અને ખાનગી સામાવાળાઓ સહિતના અતિક્રમણકારોને દબાણ દૂર

કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. દરમિયાન, વીમાધારક રાજેશ્વર શર્મા દ્વારા ફર્સ્ટ સિવિલ સબઓર્ડિનેટ જજ, જમ્મુ સમક્ષ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં ૧૧ માર્ચ ૨૦૦૩ ના રોજ નીચે મુજબનો વચગાળાનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો:

"...સુનાવણીની આગામી તારીખે અથવા તે પહેલાં આ અરજી સામે વાંધાઓ દાખલ કરવા માટે પ્રતિવાદીઓને નોટિસ કાઢવી અને તે દરમિયાન વાંધાઓને આધીન રહીને અને સુનાવણીની આગામી તારીખ સુધી પક્ષકારો સ્થળ પર યથાસ્થિતિ જાળવી રાખશે. જોકે, જો વાદી દ્વારા સદરહુ ઇમારતમાં કોઈ ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હોય તો પ્રતિવાદીઓ કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર પગલાં લેશે..."

૮. ઉપરોક્ત હુકમે મ્યુનિસિપલ સત્તાવાળાઓને કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર પગલાં લેવાની પરવાનગી આપી હતી. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનો દાવો છે કે તેણે ૧૮ એપ્રિલ ૨૦૦૩ ના રોજ આ કેસમાં કરવામાં આવેલા નવા બાંધકામને દૂર કર્યું હતું જે જાહેર જમીન પર દબાણ કરતું જણાયું હતું અને અખનૂર રોડ પર ટ્રાફિકની મુક્ત અવરજવરમાં અડચણ ઊભી કરતું હતું. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના જણાવ્યા અનુસાર, તેણે ૧૯૮૫ અને ૧૯૯૩ માં કરવામાં આવેલા બાંધકામનો કોઈ ભાગ તોડ્યો ન હતો પરંતુ માત્ર "નવું ગેરકાયદે બાંધકામ" તોડ્યું હતું. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે જે ઇમારત બાંધવામાં આવી છે તે હજુ પણ માસ્ટર પ્લાન ૧૯૭૪-૧૯૯૪

અને માસ્ટર પ્લાન ૨૦૨૧ ના ઉદ્ધંધનમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

૯. અમારે શરૂઆતમાં જ સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે અમે આ કાર્યવાહીમાં મ્યુનિસિપલ સત્તાવાળાઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી કાર્યવાહીની કાયદેસરતામાં પ્રવેશતા નથી. દીવાની અદાલત સમક્ષ કાર્યવાહીની કાયદેસરતાને પડકારતો દાવો પેઝિંગ છે જ્યારે સોગંદનામાવાળી કેફિયત દર્શાવે છે કે, જે કામ દૂર કરવામાં આવ્યું હતું તેને પુનઃસ્થાપિત કરવા માટેની દાદ માંગવામાં આવી છે. વર્તમાન કેસમાં મુદ્દો માત્ર એ બાબત પૂરતો મર્યાદિત છે કે વીમા પોલિસી હેઠળનો અપવાદ લાગુ પડ્યો હતો કે કેમ.

૧૦. નેશનલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની વિરુદ્ધ ઇરશાદર માં આ કોર્ટના ચુકાદાને યોગ્ય ધ્યાનમાં રાખીને રાજ્ય કમિશન તેમજ હાઈકોર્ટ બંનેનો એવો મત હતો કે આ અપવાદ લાગુ પડતો નથી. આ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે જ્યાં વીમા પોલિસીમાં કોઈ અપવાદરૂપ કલમ હોય, ત્યાં વીમા કંપની પર એ સાબિત કરવાનો બોજો રહે છે કે અપવાદ લાગુ પડે છે. કોઈપણ અસ્પષ્ટતાનું અર્થઘટન વીમાધારકની તરફેણમાં થવું જોઈએ. આ સિદ્ધાંત લાગુ કરવાનો દાવો કરીને, રાજ્ય કમિશન અને હાઈકોર્ટે ઠેરવ્યું કે વીમા કંપની એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે તોડી પાડવાની કાર્યવાહી હાથ ધરવા માટે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનો કોઈ આદેશ હતો અને તેથી આ અપવાદ લાગુ પડ્યો ન હતો. [૨ (૨૦૦૭) ૪ એસસીસી ૧૦૫]

૧૧. આ પાસા પર, અમને વીમાદાતાની આ રજૂઆતમાં યોગ્યતા જણાય

છે કે તોડી પાડવાનું કામ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની સત્તા હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું તે હકીકત વિશે કોઈ વિવાદ ન હતો. ગ્રાહક ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા કથનો દર્શાવે છે તેમ, વીમાધારકે એ આધાર પર આગળ વધ્યા હતા કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને તોડી પાડવાની કામગીરી હાથ ધરી હતી. હકીકતલક્ષી સ્થિતિ વિશે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં કારણ કે વાસ્તવમાં, વીમાધારકે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની કાર્યવાહીને પડકારવા સહિતની વિવિધ દાદ માટે દાવો દાખલ કર્યો છે. તેથી જે આધારે દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો તે મૂળભૂત રીતે ક્ષતિપૂર્ણ છે.

૧૨. જે આવશ્યક પાસા પર વિચારણા કરવાની જરૂર છે તે એ છે કે શું આ અપવાદ લાગુ પડ્યો હતો. વીમાધારક વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી જયંત ભૂષણ રજૂઆત કરે છે કે કલમ ૫ એવી પૂર્વધારણા રાખે છે કે "સરકાર અથવા કોઈપણ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી વિનાશ" થવો જોઈએ. વિદ્વાન વકીલ રજૂઆત કરે છે કે અપવાદ એવી પૂર્વધારણા રાખે છે કે કાયદા અનુસાર પગલાં લેવાયેલા હોવા જોઈએ. વકીલની રજૂઆતમાં, કાયદા અનુસારની કાર્યવાહી માટે જરૂરી છે કે મ્યુનિસિપલ સત્તામંડળ અથવા સરકારી સત્તામંડળ (વર્તમાન કેસમાં) ની કાર્યવાહી જમ્મુ અને કાશ્મીર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટ ૨૦૦૦ ને અનુરૂપ હોવી જોઈએ. આ રજૂઆતમાં, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા ગેરકાયદેસર તોડી પાડવાનું કૃત્ય અપવાદના દાયરામાં આવશે નહીં. તેથી, એવી વિનંતી કરવામાં આવી છે કે હાઈકોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિ કરાયેલ રાજ્ય કમિશનનો ચુકાદો સાચો છે.

૧૩. બીજી તરફ, વીમાદાતા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી અવંતિકા મનોહરે રજૂઆત કરી છે કે તોડી પાડવાનું કામ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. આ કાર્યવાહી સ્પષ્ટપણે "કોઈપણ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી વિનાશ" શબ્દપ્રયોગના દાયરામાં આવે છે. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે મ્યુનિસિપલ સત્તામંડળની કાર્યવાહીની કાયદેસરતા એ પેનિંગ દાવાનો વિષય છે. અપવાદ લાગુ પડે છે કે કેમ તે નક્કી કરવામાં, કોર્ટે જે બાબતનું મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ તે એ છે કે શું તોડી પાડવાનું કામ કોઈપણ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી કરવામાં આવ્યું હતું. દાવામાં પડકારવાના કારણો વીમા પોલિસી હેઠળના દાવા કરતાં અલગ છે. તેથી, એકવાર એવું જણાઈ આવે કે તોડી પાડવાનું કામ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના આદેશથી થયું હતું જે જમ્મુ અને કાશ્મીર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટ ૨૦૦૦ હેઠળ કાયદેસર રીતે રચાયેલું સત્તામંડળ છે, તો આ અપવાદ લાગુ પડે છે.

૧૪. વીમા કંપની વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતમાં અમને નોંધપાત્ર યોગ્યતા જણાય છે. વીમા પોલિસીની કલમ ૫ માં અપવાદ સમાવિષ્ટ છે, જ્યાં મિલકતનો વિનાશ "સરકાર અથવા કોઈપણ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી" થયો હોય. "ના આદેશથી" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ સરકાર અથવા કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળની સત્તા હેઠળ થાય છે. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ખરેખર કાયદેસર રીતે રચાયેલું સત્તામંડળ છે, જે જમ્મુ અને કાશ્મીર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટ ૨૦૦૦ હેઠળ વૈધાનિક સત્તામંડળ છે તે સ્થિતિ

વિશે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં. રેકૉર્ડ પરથી તેમજ રાજ્ય કમિશન સમક્ષના લખાણો પરથી એ મૂળભૂત સ્થિતિ વિશે કોઈ વિવાદ નથી કે તોડી પાડવાની કાર્યવાહી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેથી વિનાશ કાયદેસર રીતે રચાયેલા સત્તામંડળના આદેશથી થયો હતો. એકવાર આ સ્થિતિ હોય પછી વીમા પોલિસી હેઠળનો અપવાદ લાગુ પડ્યો હતો તે બાબતે કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં.

૧૫. વીમા પોલિસીઓમાં અપવાદરૂપ કલમોના અર્થઘટન સંબંધિત સામાન્ય કાયદા (કોમન લો) ની સ્થિતિ કંઈ અલગ નથી. કોર્નિશ વિરુદ્ધ એક્સિડન્ટ ઇન્સ્યોરન્સ કું. લિ.૩ માં, કોર્ટ ઓફ અપીલે સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ શબ્દોમાં તેમની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ મેળવવાની વીમા કંપનીની ફરજ પર ભાર મૂક્યો હતો. કોર્ટ ઓફ અપીલે ઠરાવ્યું કે:

"...વાસ્તવિક શંકાના કિસ્સામાં, પોલિસીનું અર્થઘટન વીમા કંપનીઓની વિરુદ્ધમાં સૌથી વધુ કડક રીતે થવું જોઈએ; તેઓ પોલિસી ઘડે છે અને અપવાદો દાખલ કરે છે. પરંતુ આ સિદ્ધાંત માત્ર શંકા દૂર કરવાના હેતુ માટે જ લાગુ થવો જોઈએ, શંકા ઊભી કરવાના હેતુ માટે નહીં, અથવા જ્યારે કેસના સંજોગો કોઈ વાસ્તવિક મુશ્કેલી ઊભી કરતા ન હોય ત્યારે અસ્પષ્ટતા વધારવા માટે નહીં."

[૩ કવીન્સ ડિવિઝન બેન્ચ, લોર્ડ લિન્ડલી એલ.જે. ના મત મુજબ (૧૮૮૯)

૨૩

ક્યુ.બી.ડી.

૪૫૩,

૪૫૬]

ધ લો રિલેટીંગ ટુ એક્સિડેન્ટલ ઇન્સ્યોરન્સઝ અનુસાર, વીમા કંપનીઓ કોઈપણ જવાબદારીમાંથી મુક્ત છે જ્યાં નુકસાન કોઈ અપવાદરૂપ કારણને આભારી હોય જે વીમાધારકને સ્પષ્ટ કરવા માટે અત્યંત સાવચેતીપૂર્વક દાખલ કરવામાં આવે છે કે પોલિસી આવા નુકસાનને આવરી લેવાનો ઇશદો ધરાવતી નથી. આ સ્થિતિ નીચે મુજબ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે:

"અપવાદોનો ઉદ્દેશ્ય શું બાકાત રાખવાનો ઇશદો છે તે સ્પષ્ટ કરીને અને શું સમાવવાનો ઇશદો છે તેની સાથે સરખામણી કરીને વધુ ચોકસાઈ સાથે પોલિસીના વ્યાપને વ્યાખ્યાયિત કરવાનો છે. પોલિસીમાં અપવાદો મુખ્યત્વે વીમા કંપનીઓને એવા નુકસાન માટેની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ આપવાના હેતુથી દાખલ કરવામાં આવતા હોવાથી જે અપવાદ ન હોત તો પોલિસી દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યું હોત, તેનું વીમા કંપનીઓ વિરુદ્ધ અત્યંત કડક રીતે અર્થઘટન કરવામાં આવે છે અને સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ શબ્દોમાં તેમની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ મેળવવી એ વીમા કંપનીઓની ફરજ છે. નુકસાન અપવાદ હેઠળ આવે છે તે સાબિત કરવાનો બોજો વીમા કંપનીઓ પર રહે છે, સિવાય કે અપવાદની ભાષા સાબિત કરીને વીમાધારકે સ્પષ્ટપણે સાબિત કરવું જરૂરી હોય કે સંજોગોમાં અપવાદ લાગુ પડતો નથી."

[જ એ.ડબલ્યુ. બેકર વેલ્ફોર્ડ: ધ લો રિલેટીંગ ટુ એક્સિડેન્ટલ ઇન્સ્યોરન્સ (બટરવર્થ એન્ડ કું., ૧૯૨૩) પૃષ્ઠ ૧૨૬]

૨૦૧૬ માં, યુકે સુપ્રિમ કોર્ટે ઇમ્પેક્ટ ફંડિંગ સોલ્યુશન્સ લિ. વિરુદ્ધ બેરિંગ્ટન સપોર્ટ સર્વિસિસ લિ.પ માં સોલિસિટરની વ્યવસાયિક ક્ષતિપૂર્તિ વીમા પોલિસીમાં અપવાદ કલમના અર્થઘટન અંગે વિચારણા કરી હતી. વીમા અપવાદોના અર્થઘટન અંગે વિચારણા કરતાં, લોર્ડ ટૌલસન જેએસસીએ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૩૫. કરારમાં જોગવાઈ અપવાદ તરીકે વ્યક્ત કરવામાં આવી છે તે હકીકતનો અર્થ એ નથી કે તેને સંકુચિત રીતે અર્થઘટન કરવાની પૂર્વધારણા સાથે જોવી જોઈએ. કરારની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈની જેમ, અપવાદ અથવા મુકિંતના શબ્દો સમગ્ર કરારના સ દર્ભમાં અને તેના હેતુને યોગ્ય ધ્યાનમાં રાખીને વાંચવા જોઈએ. સામાન્ય સિદ્ધાંતની બાબત તરીકે, તે સુસ્થાપિત છે કે જો એક પક્ષકાર, જે અન્યથા જવાબદાર હોય, તે બીજા પક્ષકાર પ્રત્યેની પોતાની જવાબદારીને બાકાત રાખવા અથવા મર્યાદિત કરવા માંગતો હોય, તો તેણે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં તેમ કરવું જોઈએ; અને કરારને તે અર્થ આપવો જોઈએ જે તે દસ્તાવેજ જેને સંબોધવામાં આવ્યો છે તે વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓના વર્ગને વ્યાજબી રીતે ઉપલબ્ધ તમામ પૃષ્ઠભૂમિ જ્ઞાન ધરાવતી વાજબી વ્યક્તિ સુધી પહોંચાડી શકે... આ માત્ર ત્યારે જ લાગુ પડતું નથી જ્યાં અપવાદના શબ્દો ભંગ માટેના ઉપાયને દૂર કરે છે, પરંતુ જ્યાં તેઓ ગોંધા જોગવાઈ દ્વારા લાભનો તે ભાગ દૂર કરીને જવાબદારી ઉદ્ભવતી અટકાવવા માંગે છે જે પૂરો પાડવાનો કરારનો હેતુ હોવાનું જણાય છે. તે પ્રકારની કલમની ખામી એ છે કે જ્યાં સુધી તેની ભાષા પૂરતી સાદી

ન હોય ત્યાં સુધી તે ગેરમાર્ગે દોરવાની વૃત્તિ ધરાવી શકે છે. એ બધું કહ્યા પછી, અપવાદના શબ્દો પ્રાથમિક જવાબદારીના વ્યાપને દર્શાવવાનો માત્ર એક માર્ગ હોઈ શકે છે."

[૫ સુપ્રિમ કોર્ટ, લોર્ડ ટૉલસન જેએસસી ના મત મુજબ (જેમની સાથે લોર્ડ મેન્સ, લોર્ડ સમ્પ્શન અને લોર્ડ હોજ જેજેએસસી સંમત થયા હતા)
[૨૦૧૬] યુકેએસસી ૫૭]

ઈમ્પેક્ટ ફંડિંગ સોલ્યુશન્સ લિ. વિરુદ્ધ બેરિંગ્ટન સપોર્ટ સર્વિસિસ લિ.૬ માં નિર્ધારિત વીમા અપવાદોના અર્થઘટન માટેના સિદ્ધાંતો પર ઇંગ્લેન્ડ અને વેલ્સ હાઈકોર્ટ (કોમર્શિયલ કોર્ટ) દ્વારા કોડેન એન્ડ કોડેન વિરુદ્ધ ક્યુબીઈ ઇન્સ્યોરન્સ (યુરોપ) લિ.૭ ના કેસમાં આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. વીમા અપવાદોના અર્થઘટનના પ્રશ્ન સાથે કામ કરતી વખતે, જજ પીટર મેકડોનાલ્ડ એગર્સ ક્યુસીએ અવલોકન કર્યું:

"૬૫. ...કોર્ટે વીમા અપવાદોના અર્થઘટન માટે એવો અભિગમ અપનાવવો જોઈએ જે તેમના હેતુ અને વીમા કરારમાં તેમના સ્થાન પ્રત્યે સંવેદનશીલ હોય. કોર્ટે અર્થઘટનના એવા સિદ્ધાંતો અપનાવવા જોઈએ નહીં જે મુક્તિ કલમો માટે યોગ્ય હોય – એટલે કે એવી જોગવાઈઓ જે કરાર ભંગ અથવા ટોર્ટમાં અન્યથા જવાબદાર પક્ષકારને તે જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરવા માટે રચાયેલ હોય – વીમા અપવાદોના અર્થઘટન માટે, કારણ કે વીમા અપવાદો વીમા પોલિસી જે કવર

આપવાનો ઇશાદો ધરાવે છે તેના વ્યાપને વ્યાખ્યાયિત કરવા માટે રચાયેલ છે. આ હેતુ માટે, અદાલતે અર્થઘટન માટે આપમેળે કોન્ટ્રા પ્રોફેરેન્ટમ અભિગમ લાગુ કરવો જોઈએ નહીં. એવું કહ્યા પછી, એવા પ્રસંગો હોઈ શકે છે, જ્યાં જોગવાઈના અર્થમાં સાચી અસ્પષ્ટતા હોય, અને તેમાંથી એક અર્થઘટનની અસર જે વીમા કવચ આપવાનો ઇશાદો હતો તે તમામ અથવા મોટાભાગના વીમા કવચને બાકાત રાખવાની હોય. તે સંજોગોમાં, કોર્ટ સંકુચિત અર્થઘટન પસંદ કરવા માટે હકદાર રહેશે..."

[૬ સુપ્રિમ કોર્ટ, લોર્ડ ટૉલસન જેએસસી ના મત મુજબ [૨૦૧૬] યુકેએસસી ૫૭]

[૭ ઇંગ્લેન્ડ અને વેલ્સ હાઈકોર્ટ (કોમર્શિયલ કોર્ટ), પીટર મેકડોનાલ્ડ એગર્સ ક્યુસી ના મત મુજબ [૨૦૧૭] ઇડબલ્યુએચસી ૨૫૯૭ (કોમ)]

વર્તમાન કેસમાં, વીમા પોલિસીની કલમ ૫ માં કોઈ અસ્પષ્ટતા નથી. "સરકાર અથવા કોઈપણ કાયદેસર સત્તામંડળના આદેશથી" થયેલા મિલકતના વિનાશથી ઉદ્ભવતા નુકસાન માટે વીમા કંપનીને જવાબદારીમાંથી મુક્તિ આપવામાં અપવાદ સ્પષ્ટ હતો.

૧૬. ઉપરોક્ત કારણોસર, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે રાજ્ય કમિશન અને હાઈકોર્ટ બંને વીમા પોલિસી હેઠળનો દાવો મંજૂર કરવામાં ભૂલ ભરેલા હતા. તેથી, અમારે વીમા કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મંજૂર કરવી

પડશે, જે અમે હાઈકોર્ટના વાઇસ્રસ્ટ ચુકાદાને રદ કરીને કરીએ છીએ જેણે રાજ્ય ગ્રાહક તકરાર નિવારણ કમિશનના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરી હતી. પરિણામે, રાજ્ય કમિશન સમક્ષ વીમાધારક દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ (સીસી ૨૬૨૮ / ૨૦૦૪) રદ કરવામાં આવે છે.

૧૭. પૂર્ણ કરતાં પહેલાં, અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે આ કાર્યવાહી વીમા પોલિસી હેઠળ વીમાધારકના દાવા પૂરતી મર્યાદિત હોવાથી, આ ચુકાદામાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન સામે વીમાધારક દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાની ગુણદોષ પર અસર કરશે નહીં. વીમા કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. વીમાધારક દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ રદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====